

Βιβλιοστάσιον

ΚΟΝΙΔΑΡΗ ΙΩΑΝΝΗ Μ., *Ίδιαίτερα ἐκκλησιαστικά καθεστῶτα στήν ἑλληνική ἐπικράτεια*, β' ἔκδοση, με τή συνεργασία Γ. Ι. Ἀνδρουτσόπουλου, ἔκδ. Σάκκουλα, Ἀθήνα, 2017, σσ. 300.

Τά «Ίδιαίτερα ἐκκλησιαστικά καθεστῶτα στήν ἑλληνική ἐπικράτεια» ἀποτελοῦν ἕνα μοναδικό στή νομική βιβλιογραφία ἔργο τοῦ ὄμ. Καθηγητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννη Μ. Κονιδάρη, τὸ ὁποῖο διασαφηνίζει καὶ ἐπεξηγεῖ τὸ ἰδιαίτερο status τῶν ἐν Ἑλλάδι διαφορετικῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν καὶ εἰδικότερα τῶν τελουσῶν ὑπὸ τὴν κανονική ἐξάρτηση καὶ ἄμεση πνευματική ἐποπτεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔργο τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ ἤδη ἕνα πολύτιμο ἐπιστημονικὸ βοήθημα γιὰ τοὺς μελετητὲς καὶ διδακτικὸ ἐγχειρίδιο γιὰ τοὺς φοιτητὲς.

Μία πενταετία μετὰ ἀπὸ τὴν πρώτη ἔκδοση (2012), οἱ ἐπελθοῦσες μεταβολές, ἧτοι οἱ πολλὲς καὶ διάσπαρτες τροποποιήσεις στή σχετική νομοθεσία, κυρίως με τροπολογίες σὲ ἄσχετα νομοθετήματα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκδοση, κατ' ἐξουσιοδότηση τοῦ νόμου, σειρᾶς νέων Κανονισμῶν πὺν διέπουν τὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης καὶ κατ' ἐπέκταση τὶς ἐπαρχίες τῶν Δωδεκανήσων, κατέστησαν ἐπιβεβλημένη τὴ νέα (β') ἔκδοση (2017) τοῦ βιβλίου, κὶ αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ τὶς εὐφύμως γνωστὲς Ἐκδόσεις Σάκκουλα (<http://www.sakkoulas.gr>). Ἡ νέα

ἐπικαιροποιημένη αὐτὴ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κονιδάρη πραγματοποιήθηκε με τὴ συνεργασία τοῦ παλαιοῦ μαθητοῦ του καὶ ἤδη Λέκτορος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου στή Νομική Σχολή Ἀθηνῶν κ. Γεωργίου Ἰ. Ἀνδρουτσοπούλου.

Τὸ ἔργο ἐκθέτει γιὰ πρώτη φορὰ ἐνιαίως τὸ δίκαιο πὺν διέπει ὅλες ἐκεῖνες τὶς περιοχὲς τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας πὺν ὑπάρχουν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πράγματι, στήν ἑλληνική ἐπικράτεια ἰσχύουν παραλλήλως τέσσερα συστήματα κανόνων ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου τῆς ἴδιας, δηλαδή ὀρθόδοξης, δογματικῆς κατευθύνσεως.

Τοῦτο ἀποτελεῖ μοναδικὴ ἐξαιρέση στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἰδικότερα ἰσχύουν: α) τὸ δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, β) τὸ δίκαιο τῆς ἡμιαυτόνομης Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, γ) τὸ δίκαιο τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω καὶ δ) τὸ δίκαιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖο διέπει τὶς ἐκκλησιαστικὲς ἐπαρχίες τῆς Δωδεκανήσου. Τὴν ἰδιαιτερότητα αὐτὴ κατοχυρώνει τὸ Σύνταγμα διττῶς ἀφενὸς στὸ ἄρθρο 3, παρ. 2, πὺν ὀρίζει ὅτι «τὸ ὑφιστάμενον εἰς ὠρισμένας περιοχὰς τοῦ Κράτους ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς δὲν ἀντίκειται εἰς τὰς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου», δηλαδή ἐκεῖνης πὺν ἀναφέρεται στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, καὶ συνεπῶς τόσο στήν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὅσο καὶ στὶς ἐν Ἑλλάδι Μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρό-

νου (τῶν λεγομένων «Νέων Χωρῶν»), οἱ ὁποῖες ἔχουν δοθεῖ, μὲ τὴν Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξι τοῦ ἔτους 1928, «ἐπιτροπικῶς» πρὸς διοίκηση σὲ αὐτὴν καὶ συναποτελοῦν μία διοικητικὴ ἐνότητα. Ἀφετέρου στὸ ἄρθρο 105 ποῦ ἀφιερώνεται στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ διασφαλίζει τὸ ἀρχαῖο προνομιακὸ καθεστῶς του. Ἡ διαπίστωση ὅτι κοινὸς παρονομαστὴς τῶν ἰδιαίτερων αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν εἶναι ἡ ἐξάρτησή τους ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποτέλεσε τὸ θεμέλιο ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίχθηκε ἡ διάρθρωση τῆς ὕλης.

Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἔργου ἀφιερώνεται σὲ ἐκκλησιαστικὴς ἐπαρχίες τῆς Δωδεκανήσου (Μητροπόλεις Ρόδου, Κῶ, Καλύμνου, Καρπάθου, Σύμης καὶ ἡ πατριαρχικὴ Ἐξαρχία τῆς Πάτμου) οἱ ὁποῖες ὑπάγονται ἀπευθείας στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο. Στὸ μέρος αὐτὸ ἀναπτύσσεται διεξοδικῶς καὶ τὸ καθεστῶς ποῦ διέπει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τόσο ἐκκλησιαστικῶς ὅσο καὶ ὡς ὑποκείμενο δικαίου στὴ διεθνή, τὴν τουρκικὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἔθνομη τάξη.

Τὸ δεύτερο μέρος ἀφιερώνεται στὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία, συμφώνως πρὸς τὸν ἰσχύοντα σήμερα σὲ αὐτὴν «Καταστατικὸ Νόμο» εἶναι «ἡμιαυτόνομος ἔχουσα τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου», περιλαμβάνουσα στὴ δομὴ τῆς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης (μὲ ἔδρα τὸ Ἡράκλειο) καὶ τὶς Μητροπόλεις: Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας (μὲ ἔδρα τὶς Μοῖρες), Ρεθύμνης καὶ Ἀλόποτάμου (μὲ ἔδρα τὸ Ρέθυμνο), Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου (μὲ ἔδρα τὰ Χανιά), Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακιῶν (μὲ ἔδρα τὸ Σπήλι), Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας (μὲ ἔδρα τὴν Ἱεράπετρα), Πέτρας καὶ Χερρονήσου (μὲ ἔδρα τὴ Νεάπολη) καὶ Ἀρχαλοχωρίου,

Καστελλίου καὶ Βιάννου (μὲ ἔδρα τὸ Ἄρκαλοχώρι).

Τὸ τρίτο μέρος τοῦ ἔργου εἶναι ἀφιερωμένο στὸ Ἅγιόνυμο Ὅρος, τὸ ὁποῖο «εἶναι, κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοῦτου προνομιακὸν καθεστῶς, αὐτοδιοικητὸν τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους» περιλαμβάνοντας στὸν γεωγραφικὸ τοῦ χώρου εἴκοσι «Κυριαρχικὲς, Βασιλικὲς, Πατριαρχικὲς καὶ Σταυροπηγιακὲς» Μονὲς καὶ τελεῖ ὡς πρὸς τὸ «πνευματικὸν μέρος» ὑπὸ τὴν ἀνώτατη ἐποπτεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ νέα ἔκδοσις εἶναι γραμμένη μὲ τὸ ἴδιο εὐληπτο καὶ ἐπαγωγὸ ὕφος καὶ ἐμπλουτισμένη μὲ ὅλες τὶς νομοθετικὲς καὶ κανονιστικὲς ἀλλαγὲς καὶ τὴ νεώτερη νομολογία, τόσο τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων ὅσο καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου. Κατακλείεται μὲ ἐπιλογή πλούσιας βιβλιογραφίας, ἔτσι ὥστε νὰ ἀποτελεῖ ἓνα κατατοπιστικὸ βοήθημα γιὰ τοὺς νομικοὺς τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἓναν εὐρύτερο κύκλο ἐνδιαφερομένων, ὅπως τοὺς θεολόγους ποῦ ἐξειδικεύονται σὲ νομοκανονικὰ ζητήματα - ὅπου τὸ Κανονικὸ Δίκαιο συναντᾷ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἀμφοτέρωτα συμπορεύονται ἄλλοτε ἄρμονικὰ καὶ ἄλλοτε μὲ δυσχέρειες - καθὼς καὶ τοὺς ἐρευνητὲς ἐπιστήμονες ἀπὸ τὸν χῶρο τῶν κοινωνικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν (ἱστορικούς, κοινωνιολόγους, κ.λπ.), οἱ ὁποῖοι εἴτε ἐντροφοῦν στὸ πεδίο τῶν σχέσεων Πολιτείας - Ἐκκλησίας, εἴτε ἀσχολοῦνται μὲ θέματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ διὰ τῆς νεώτερης.

Χάρης Ἀνδρέοπουλος, Δρ. Θ.

ΝΑΝΑΚΗ ΑΝΔΡΕΑ, Μητροπολίτου Ἀρχαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, Ὁ Νεομάρτυρας Ἅγιος Γεώργιος Ἰωαννίνων

(1808-1838). *Προσευχητική μαρτυρία*, εκδ. Ίερά Μητρόπολις Ἀρχαλοχωρίου, 2016, σσ. 120.

Ἀφιερωμένο στό προσευχητικό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (1808-1838, ἡμέρα ἑορτῆς 17^η Ἰανουαρίου), εἶναι τὸ νέο βιβλίον τοῦ Μητροπολίτου Ἀρχαλοχωρίου καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀνδρέα (Νανάκη). Πρόκειται γιὰ μία θεολογικὴ προσέγγιση γιὰ τὴν ἀξία τῆς προσευχῆς, τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας περιγράφει ὡς μία «διασωλήνωση μὲ τὸν ἀόρατο πνευματικὸ κόσμον μὲ τὶς πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ». Ὡς μία «προσευχητικὴ ἐπικοινωνία», ἡ ὁποία, ὅπως μὲ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ βοήθησε τὸν Νεομάρτυρα Γεώργιο νὰ ἀντιμετωπίσει καρτερικὰ καὶ μὲ θαυμαστὴ γενναϊότητα τὸ δι' ἀπαγχονισμοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους μαρτύριό του, ἔτσι μπορεῖ νὰ βοηθηθεῖ πνευματικὰ τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο ν' ἀντιμετωπίσει τὸ σύγχρονο πρόβλημα τοῦ πολιτισμοῦ μας, τὸ ὁποῖο, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ συγγραφέας, εἶναι στὴν οὐσία τοῦ πρόβλημα πνευματικὸ.

Ὁ Νεομάρτυς Ἅγιος Γεώργιος ἀπαγχονίστηκε στὴν ἀγορὰ τοῦ χάνδακος τοῦ μεγάλου Φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων στὶς 17 Ἰανουαρίου 1938, ἀναφωνώντας μέχρι τέλους «Χριστιανὸς εἰμι, ποιήσατέ μοι εἶ τι δεινὸν οἶδατε». Τὸ σῶμα του ἔμεινε κρεμασμένο τρεῖς ὁλόκληρες ἡμέρες φρουρούμενο καὶ καλυπτόμενο τὶς νύκτες ἀπὸ θεῖο φῶς πρὸς ἔκκληξιν καὶ θαυμασμό ὄλων, χριστιανῶν καὶ ἀλλοπίστων. Μάλιστα ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος θαυμαστικῶς ἐδόξασε καὶ αὐτὸν τὸν νεομάρτυρα μὲ πολλὰ θαύματα, ἀφοῦ, ὅπως μαρτυρεῖται, ὅσοι πῆραν κομμάτι ἀπὸ τὴν ἀγγὼνι του ἢ τὰ ροῦχα του εἶδαν μεγάλες θεραπείες. Τὸ ἐπόμενο ἔτος τοῦ μαρτυρίου του, δηλαδὴ

τὸ 1839, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ΣΤ' ἀνεκήρυξε ἐπισημῶς τὸν φουστανελοφόρο νεομάρτυρα Γεώργιο «ἀληθὴ μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ». Παναγρικῶς καὶ μὲ εὐλάβεια τὰ ἱερά καὶ θαυματόβρυτα λείψανά του ἀνεκομίσθησαν στὶς 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1971, ἐπὶ ἀρχιερατείας τοῦ τότε Ἰωαννίνων καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος (1974-1998) Σεραφεὶμ καὶ κατετέθησαν στό φερώνυμο τοῦ νεομάρτυρος Ἁγίου ναό, ὁ ὁποῖος κοσμεῖ τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων. Στὴ τελετὴ ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων - περὶ τῆς ὁποίας ἀφιερώνεται στό βιβλίον ἐκτενὴς ἱστορικὴ ἀναφορά, συνοδευομένη μάλιστα μὲ φωτογραφικὸ παράρτημα - εἶχαν λάβει μέρος, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ τότε Ἰωαννίνων Σεραφεὶμ, καὶ οἱ ὄμοροι Μητροπολίτες Ἀρτης Ἰγνάτιος, Πρεβέξης Στυλίου, Δρυϊνουπόλεως Σεβαστιανός, Παραμυθίας Παῦλος, Κερκύρας Πολύκαρπος, ὁ τότε Ἐπίσκοπος Δωδώνης (καὶ μετέπειτα Ν. Σμύρνης) Χρυσόστομος καὶ ὁ τότε Πρωτοσύγκελλος τῆς Ι.Μ. Ἰωαννίνων καὶ μετέπειτα Μητροπολίτης αὐτῆς Θεόκλητος, ὁ ὁποῖος ἦταν αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐκ τοῦ τάφου ἀνέσυρε τὰ ἱερά λείψανα.

Στὸ βιβλίον περιέχεται ὁ κορμὸς τοῦ κηρύγματος - ὁμιλίας ποὺ εἶχε ἀναπτύξει ὁ Μητροπολίτης Ἀρχαλοχωρίου, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 2015, μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Μαξίμου, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου (26^η Ὀκτωβρίου). Ἡ δὲ ἔκδοσή του εἶναι ἀφιερωμένη στὸν μακαριστὸ Μητροπολίτη, «τῷ Ἰωαννίνων Θεόκλητῳ, τῷ ἐν εὐθύτητι διαγαγόντι», ὅπως μὲ σεβασμὸ καὶ ἀγάπη ἀναφέρει στὴν εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου του γιὰ τὸν ἀοίδιμο Θεόκλητο, ὁ Μητροπολίτης Ἀρχαλοχωρίου κ. Ἀνδρέας.

Ἐπισημαίνοντας ὁ Σεβ. Ἀρχαλοχωρίου τὴν ἀπουσία τῆς προσευχῆς ἀπὸ τῆ ζωῆ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου - ὡς γεγονός ἀτόμο τοῦ φαινομένου τῆς ἀτομοκεντρικῆς αὐτάρκειας πού προέκυψε ὡς καρπὸς καὶ δημιουργία τῶν ἀντιεκκλησιαστικῶν καὶ ἀντιθρησκευτικῶν ιδεολογιῶν καὶ προσεγγίζοντας θεολογικὰ τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς καὶ πολιτιστικῆς παραδόσεως, γράφει γιὰ τὴν ἀξία τῆς προσευχῆς: «Ὁ φωτισμὸς τοῦ νοῦς εἶναι καρπὸς προσευχῆς. Τὸ φῶς πού φώτισε τὸ σῶμα τοῦ Νεομάρτυρα Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ἰωαννίνων εἶναι τὸ ἄκτιστο φῶς τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, πού τὸ γνωρίζουν ὅσοι μὲ τὴν προσευχὴ ὑπερβοῦν τὰ πάθη καὶ τὶς ἀδυναμίες τους καὶ εἰσέλθουν στὸν κόσμο τῆς νοερᾶς προσευχῆς, στὸν κόσμο τῆς καθαρῆς προσευχῆς. Γιὰ κάθαρση, φωτισμὸ καὶ θέωση μίλησαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πού εἶχαν καθαρὴ ἐμπειρία τῆς προσευχῆς. Οἱ ἅγιοι, ὅσοι, οἱ ὁμολογητῆς, οἱ ἐγκρατεῦτες, οἱ μάρτυρες, οἱ νεομάρτυρες, ἀλλὰ καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι πού ἔχουν φθάσει σὲ τέτοια ὑψηλὰ μῆκη καὶ μέτρα προσευχῆς, σὲ ἀξιοζήλευτες πνευματικὲς καταστάσεις εὐφραίνονται στὴ θέα καὶ τῆ βίωση τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουν ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν ἐπίγειο ἐμπειρίες ἀποκαλυπτικῆς, θεοσημεῖες καὶ θεοφάνειες μοναδικές...».

* Ἡ ἔκδοση κοσμεῖται μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου τὴν ὁποία φιλοτέχνησε γιὰ τὸ ἐξώφυλλο ὁ ἱερομόναχος π. Ἀναστάσιος, τοῦ κελλίου Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (Ἀγ. Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ) Καρυῶν Ἀγ. Ὁρους. Στὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου συμπεριλαμβάνονται ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Συναξάρι τοῦ Ἀγίου (γιὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατο καὶ τὰ θαύματα πού ἐπιτελεῖ), ὁ Παρακλητικὸς Κανὼνας εἰς τὸν Ἅγιον καὶ

οἱ «Οἴκοι Εἰκοσατέσσερες» (ὑμνοὶ ἀποτελούμενοι ἀπὸ ἓνα προοίμιο καὶ 24 «στροφές» σὲ ἑλληνικὴ ἀλφαβητικὴ ἀκροστιχίδα, ἀπὸ τὸ Α ἕως τὸ Ω), τοὺς ὁποίους ἔχει γράψει ὁ ὑμνογράφος, μοναχὸς Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης. Ἡ κεντρικὴ διάθεση τοῦ βιβλίου ἔχει ἀνατεθεῖ στὶς ἐκδόσεις Μπαρμπουνάκη τῆς Θεσσαλονίκης (<http://barbounakis.blogspot.gr>).

Χάρης Ἀνδρεόπουλος, Δρ. Θ.

ΛΑΚΗ ΠΡΟΓΚΙΔΗ, *ὑπὸ τὴν παπαδιαμαντικὴν δρῶν*, ἐκδ. «Ἐστία», Ἀθήνα 2017, σσ. 340.

Ἀπὸ τίς ἐκδόσεις τῆς Ἐστίας στὴ σειρὰ «Ἐστία ἰδεῶν» κυκλοφόρησε τὸ νέο βιβλίο τοῦ Λάκη Προγκίδη μὲ τὸν ὡς ἄνω εὐρηματικὸ τίτλο. Πρόκειται γιὰ ἓνα ἄκρως ἐνδιαφέρον βιβλίο, τὸ ὁποῖο ἀναδεικνύει νέες ὀπτικὲς στὴ μελέτη τοῦ μεγάλου μας σκιαθίτη συγγραφέα Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη καὶ τοῦ ἔργου του, μὲ πρωτότυπες ἐρμηνευτικὲς προσεγγίσεις καὶ ἐπιστημονικὴ ἀριότητα.

Ὁ συγγραφέας συνεχίζει ἐξελικτικὰ τὴν πολυετῆ ἐνασχόλησή του μὲ τὸ παπαδιαμαντικὸ ἔργο, μετὰ ἀπὸ τὴν ἔκδοση δύο ἄλλων θεματικῶν σχετικῶν ἐξαιρετικῶν βιβλίων του: *Ἡ κατάκτηση τοῦ μυθιοτορήματος: Ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη στὸν Βοκκάιο* (μετάφρ. Γιάννης Κιουρτσάκης, ἐκδ. Ἐστία, Ἀθήνα 1998) καὶ *Ὁ Παπαδιαμάντης καὶ ἡ Δύση* (ἐκδ. Ἐστία, Ἀθήνα 2002).

Ἐν προκειμένῳ, στὸ νέο του βιβλίο ὁ Λάκης Προγκίδης, ὅπως δηλώνει στὸν πρόλογο ὁ ἴδιος, στρέφεται «πρὸς τὰ μέσα» γιὰ νὰ δεῖ «τὸ παπαδιαμαντικὸ ἔργο νὰ διαλέγεται μὲ τὴν ἱστορία μας, τὸν πολιτισμὸ μας καὶ τὸ μέλλον μας». Τὸ *ὑπὸ τὴν παπαδιαμαντικὴν δρῶν* εἶναι ἓνα δοκιμακῆς ὑφῆς βιβλίο πού φέρνει σὲ διάλογο

τὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη μὲ τὸν σημερινὸ κόσμον. Πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπη τοῦ σκιαθίτη, πότε μεμονωμένα, πότε συνδυάζοντάς τα μεταξύ τους, ὁ συγγραφέας καταπιάνεται μὲ διάφορα προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας ὅπως εἶναι ἡ ὀργιώδης ἐκμετάλλευση τῆς φύσης, ἡ προγραμματισμένη καὶ ἐλεγχόμενη λήθη τοῦ παρελθόντος, ἡ μάστιγα τῆς ὑποχρεωτικῆς προόδου καὶ τὸ ἀβυσσαλέο μεταφυσικὸ ἔλλειμα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

Εἰδικότερα, τὸ βιβλίον δομεῖται σὲ πέντε κεφάλαια ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὴν πραγματευση τῶν προαναφερθέντων προβλημάτων. Συγκεκριμένα στὸ πρῶτο κεφάλαιο μὲ τίτλο: «Χωρὶς τὴ φύση, πιά», ἡ ἐκμετάλλευση τῆς φύσης παρουσιάζεται διττῶς, τόσο «ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ πένθους», ὅσο καὶ «ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ ὄραίου»: ὁ Παπαδιαμάντης ἀποτυπώνει ἀνάγλυφα μὲ τὸ ἔργο του τὸ σημαντικό καὶ κρίσιμο αὐτὸ πρόβλημα τῶν καιρῶν μας.

Στὸ δεῦτερο κεφάλαιο μὲ τίτλο: «Περὶ ψυχῆς», ὁ Λάκης Προγκίδης ἐπισημαίνει εὐγλωττα πῶς τὸ παπαδιαμαντικὸ ἔργο ὑπερβαίνει τὴν «προγραμματισμένη καὶ ἐλεγχόμενη λήθη τοῦ παρελθόντος» μὲ τὶς γλωσσικές, θρησκευτικές, ἱστορικὲς καὶ εὐρύτερα πολιτισμικὲς ἐπιλογές καὶ τοποθετήσεις τοῦ μεγάλου σκιαθίτη συγγραφέα, ὁ ὁποῖος τρόπον τινὰ καθίσταται πραγματικὸ σχολεῖο καὶ ἐστία οὐσιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως γιὰ μᾶς.

Στὸ τρίτο κεφάλαιο μὲ τίτλο: «Ἀπὸ τὸ ἓνα καμὶνι στὸ ἄλλο», ὁ συγγραφέας πραγματεύεται στοχαστικὰ καὶ ἐνίοτε μὲ δημοτικὸ ὕφος τὰ θέματα τῆς μνήμης, τῆς παράδοσης καὶ τῆς «προόδου» ποῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὶς κρατούσες ἐξαναγκαστικὲς σχετικὲς ἀντιλήψεις, ὁ Παπαδιαμάντης μὲ τὴν οὕτως ἀποκαλούμενη «προσκόληση»

του στὴν παράδοση ἐμπλουτίζει τὴν ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖο εἰσήγαγε στὴν Ἑλλάδα, ἐκφράζοντας τὴν ἀκλόνητη ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀνθρώπου στὰ μεγάλα δημιουργήματα τοῦ παρελθόντος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὑποτιθέμενα ἐπιτεύγματα τῆς προόδου.

Στὸ τέταρτο κεφάλαιο μὲ τίτλο: «Ἡ στροφή», ὁ Λάκης Προγκίδης καταπιάνεται μὲ τὶς διαχρονικὲς ἀξίες (ἐνδεικτικῶς: φιλία, ἀγάπη, δικαιοσύνη κ.τ.τ.) ποὺ ἀντιμετωπίζονται κατὰ τὴν ἐποχὴ μας μὲ ἠθικὴ ἔκπτωση βάσει ἐνός «ὀλοκληρωτικοῦ σχετικισμοῦ» ποῦ ἀνάγει ὅλες τὶς ἀξίες στὸ ὅτι «ὅλα εἶναι σχετικὰ», πλὴν τοῦ χρήματος, τὸ ὁποῖο ἀνάγεται σὲ ὑπέρτατη ἀξία. Ἀλλὰ οἱ ἀπόλυτες ἀξίες ὑπέρκεινται καὶ τὰ παπαδιαμαντικὰ πρόσωπα παρουσιάζονται σὲ διάφορη πολιτισμικὴ πραγματικότητα, καθὼς ἀντιστέκονται στὴν ἐπιβαλλόμενη ὀντολογικὴ ἀμνησία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

Στὸ πέμπτο καὶ τελευταῖο κεφάλαιο μὲ τίτλο: «Δημιουργεῖς, ἄρα ὑπάρχω», ὁ συγγραφέας ἀφοῦ ἔχει ἀναδείξει τὸ μεταφυσικὸ ἔλλειμα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, ἀναδεικνύει τὴν οὐσιαστικὴ καὶ λυσιτελεῖ δημιουργία ἀνὰ τοὺς αἰῶνες καὶ ἀσχολεῖται διεξοδικὰ μὲ τὰ ζητήματα τῆς μετάφρασης τοῦ παπαδιαμαντικοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐφανοῦς δυσχέρειας τῆς μεταφραστικῆς ἀπόδοσής του σὲ ξένες γλώσσες ὥστε αὐτὸ νὰ καταστῆ προσεγγίσιμο καὶ ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν συνόρων.

Ἐν κατακλείδι, τὸ βιβλίον τοῦ Λάκη Προγκίδη παρουσιάζει ποικίλες ἀρετές: ἔχει κατ' ἐξοχὴν δοκιμακὸ τρόπο γραφῆς, ὁ ὁποῖος ἐν πολλοῖς ἴσως φαντάζει αἰρετικὸς στὸν ἀναγνώστη, ἐντούτοις διαβάζεται ἀπνευστὶ σὰν μυθιστόρημα. Θὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ἀναμειγνύονται εὐφυῶς διαφορε-

τικά είδη γραφής σὲ ἓνα δοκίμιο ἀπολύτως τεκμηριωμένο, πὺ χωρὶς ἀμφιβολία ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸ συγγραφῆς του καὶ ἀπευθύνεται ὄχι μόνον σὸν εἰδικὸ ἀναγνώστη – μελετητὴ τοῦ Ἀλέξανδρου Παπα-

διαμάντη καὶ τοῦ ἔργου του, ἀλλὰ καὶ σὸν καθένα σκεπτόμενο καὶ προβληματιζόμενο ἄνθρωπο.

Ἐμμανουὴλ Πλοῦσος
Δρ. Κλασικῆς Φιλολογίας